

Memorandwm Esboniadol ar gyfer Rheoliadau Diogelu Iechyd (Cyfyngiadau Coronafeirws) (Cymru) (Diwygio) (Rhif 3) 2020

Lluniwyd y Memorandwm Esboniadol hwn gan Lywodraeth Cymru ac fe'i gosodir gerbron Senedd Cymru ar y cyd â'r is-ddeddfwriaeth uchod ac yn unol â Rheol Sefydlog 27.1.

Datganiad y Gweinidog

Yn fy marn i, mae'r Memorandwm Esboniadol hwn yn rhoi darlun teg a rhesymol o effaith ddisgwyliedig Rheoliadau Diogelu Iechyd (Cyfyngiadau Coronafeirws) (Cymru) (Diwygio) (Rhif 3) 2020.

Vaughan Gething
Y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol

11 Mai 2020

1. Disgrifiad

Mae'r Rheoliadau hyn yn diwygio Rheoliadau Diogelu Iechyd (Cyfyngiadau Coronafeirws) (Cymru) (Diwygio) 2020 ("y prif Reoliadau") sydd—

- yn gosod cyfyngiadau ar symudiad unigolion, gan nodi amgylchiadau lle cânt adael y man lle maent yn byw ac atal cynullïadau o grwpiau o fwy na dau o bobl, ac;
- yn ei gwneud yn ofynnol i gau rhai busnesau a gosod gofynion ar fusnesau eraill, yn ogystal â gosod dyletswyddau i gau llwybrau a thir cyhoeddus penodol, er mwyn diogelu rhag y risgiau i iechyd y cyhoedd sy'n deillio o'r coronafeirws.

2. Materion o ddiddordeb arbennig i'r Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad

Gwneir y Rheoliadau hyn o dan y weithdrefn frys y darperir ar ei chyfer yn adran 45R o Ddeddf Iechyd y Cyhoedd (Rheoli Clefydau) 1984 (p.22) ("Deddf 1984"). Caiff y Rheoliadau eu gwneud heb fod drafft wedi'i osod gerbron y Senedd a'i gymeradwyo ganddi. Mae Gweinidogion Cymru o'r farn, oherwydd brys, ei bod yn angenrheidiol gwneud y Rheoliadau heb i ddrafft gael ei osod a'i gymeradwyo fel y gellir gweithredu mesurau iechyd y cyhoedd er mwyn ymateb yn gyflym i'r bygythiad a berir i iechyd pobl gan y coronafeirws.

Bydd y Rheoliadau yn peidio â chael effaith ar ddiwedd y cyfnod o 28 o ddiwrnodau (heb gynnwys toriad) sy'n dechrau ar y diwrnod y gwneir yr offeryn oni bai, yn ystod y cyfnod hwnnw, y cymeradwyr y Rheoliadau gan y Senedd.

Y Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol.

Er bod y Rheoliadau yn cyffwrdd â hawliau unigol o dan Ddeddf Hawliau Dynol 1998 a Siarter Hawliau Sylfaenol Ewrop, mae'r Llywodraeth yn credu bod modd eu cyfiawnhau er mwyn atal lledaeniad clefydau heintus a/neu y caniateir yr ymyrraeth gan fod nod dilys i'r ymyrraeth honno, sef diogelu iechyd y cyhoedd. Mae'r Llywodraeth hefyd yn credu bod y Rheoliadau yn gymesur. Mae nifer o'r darpariaethau yn arwain at ehangu'r rhestr benodedig o esgusodion rhesymol y gall pobl eu defnyddio i adael y man lle maent yn byw, neu i aros i ffwrdd oddi wrtho, fel y cyfeirir ymhellach yn adran 4 isod. Mae hyn yn cynnwys codi'r cyfyngiad unwaith y dydd ar ymarfer corff, gan alluogi pobl i wneud ymarfer corff ar unrhyw adeg, yn eu hardal leol, yn ogystal â'u galluogi i adael eu cartrefi i ddefnyddio gwasanaethau gwaredu gwastraff ac ailgylchu ac i ymweld â llyfrgell.

Mae'r Rheoliadau'n cyffwrdd â'r erthyglau hyn: Erthygl 8 – yr hawl i barch at fywyd preifat a theuluol; Erthygl 11 – rhyddid i ymgynnull a chymdeithasu; ac Erthygl 1 o'r Protocol cyntaf – diogelu eiddo.

Mae pob un o'r rhain yn hawliau amodol, sy'n caniatáu i Weinidogion Cymru ymyrryd ag arfer yr hawliau os yw hynny'n angenrheidiol mewn cymdeithas ddemocrataidd er budd diogelwch y cyhoedd neu er mwyn diogelu iechyd. Rhaid i bob cyfyngiad a gofyniad o'r fath gael eu cyfiawnhau ar y sail bod iddynt nod dilys, sef diogelu iechyd y cyhoedd, a'u bod yn gymesur. Mae'r llacio ar gyfyngiadau yn y Rheoliadau hyn yn ymateb cymesur sy'n cydbwysu'r angen i gynnal ymateb priodol i'r bygythiad a achosir gan y coronafeirws â'r angen i gynnal hawliau unigolion a busnesau. Gwneir hyn drwy roi rhagor o resymau i bobl adael eu cartrefi, mewn modd sy'n dal yn gymesur â'r angen i atal cyfradd drosglwyddo'r coronafeirws rhag cynyddu. Yn ogystal ag ehangu'r esgusodion rhesymol sy'n galluogi pobl i adael eu cartrefi, mae'r Rheoliadau hefyd yn llacio nifer o'r cyfyngiadau a osodwyd gan y prif Reoliadau sy'n ei gwneud yn ofynnol i rai categorïau o fusnesau gau; yn benodol, drwy ganiatáu i ganolfannau garddio a meithrinfeydd planhigion agor, ar yr amod bod y rhai sy'n gyfrifol amdanynt yn cymryd pob cam rhesymol i sicrhau bod pellter o 2 fetr yn cael ei gynnal gan bobl sydd yn y fangre neu sy'n aros i fynd i mewn iddi.

3. Y cefndir deddfwriaethol

Gwneir y Rheoliadau o dan adrannau 45C(1) a (3)(c), 45F(2) a 45P o Ddeddf 1984.

Mae Deddf 1984 a'r Rheoliadau a wneir o dan y Ddeddf honno yn darparu fframwaith deddfwriaethol ar gyfer diogelu iechyd yng Nghymru a Lloegr. Mewnosodwyd Rhan 2A o Ddeddf 1984 gan Ddeddf Iechyd a Gofal Cymdeithasol 2008, ac mae'n darparu sail gyfreithiol i ddiogelu'r cyhoedd rhag bygythiadau sy'n deillio o glefydau heintus.

Mae adran 45C o Ddeddf 1984 yn rhoi pŵer i'r Gweinidog priodol wneud rheoliadau er mwyn atal, diogelu rhag, rheoli neu ddarparu ymateb iechyd y cyhoedd i fynychder neu ledaeniad haint neu halogiad. Mae'n cynnwys pwerau i osod cyfyngiadau neu ofynion ar neu mewn perthynas â phersonau, pethau neu fangreoedd os bydd bygythiad i iechyd y cyhoedd, neu mewn ymateb iddo. Mae adran 45F yn galluogi gwneud darpariaeth atodol gan gynnwys darpariaeth ar gyfer gorfodi cyfyngiadau a gofynion a osodir o dan y Rheoliadau a chreu troseddau.

Rhoddir y swyddogaethau o dan yr adrannau hyn i "the appropriate Minister" ("y Gweinidog priodol"). O dan adran 45T(6) o Ddeddf 1984, ystyr y Gweinidog priodol, mewn perthynas â Chymru, yw Gweinidogion Cymru.

4. Diben y deddfwriaeth a'r effaith y bwriedir iddi ei chael

Mae'r Rheoliadau hyn yn cael eu gwneud mewn ymateb i'r bygythiad difrifol ac uniongyrchol i iechyd y cyhoedd o ganlyniad i fynychder a lledaeniad coronafeirws syndrom anadlol aciwt difrifol 2 (SARS-CoV-2) sy'n achosi'r clefyd a adwaenir fel COVID-19 neu "coronafeirws".

Mae'r diwygiadau a wneir drwy'r Rheoliadau hyn yn cynnwys:

1. Dileu pŵer Gweinidogion Cymru i derfynu gofynion neu gyfyngiadau drwy gyfarwyddyd, sydd â'r effaith o'i gwneud yn ofynnol i unrhyw newidiadau i'r prif Reoliadau yn y dyfodol gael eu gwneud drwy ddiwygio neu ddirymu.

Yn ogystal, diwygir y ddyletswydd ar Weinidogion Cymru i adolygu'r prif Reoliadau er mwyn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru ystyried cymesuredd y gofynion a'r cyfyngiadau.

Cafodd y gofyniad i derfynu gofynion a chyfyngiadau drwy gyfarwyddyd gweinidogol ei gynnwys yn y prif Reoliadau i sicrhau nad oeddent yn cael eu gosod am gyfnod hwy nag sy'n angenrheidiol, yn enwedig ar adeg pan nad oedd Senedd Cymru yn eistedd ac nad oedd yn glir pryd y byddai cyfle i'r ddeddfwrfa graffu ar y rheoliadau. Mae Llywodraeth Cymru o'r farn, bellach, nad oes angen cadw darpariaethau ynghylch terfynu drwy gyfarwyddyd ac mae wedi ymrwymo i wneud unrhyw newidiadau i'r prif Reoliadau, neu ddirymiadau iddynt, drwy wneud rheoliadau diwygio. Bydd hyn yn sicrhau bod trosolwg ddemocrataidd gan y Senedd ar unrhyw newidiadau.

At hynny, mae'n osgoi sefyllfa a allai fod yn ddryslyd, lle bo gofyniad neu gyfyngiad yn cael ei derfynu drwy gyfarwyddyd ond yn parhau i fod ar y llyfr statud (ni fyddai cyfarwyddyd terfynu yn diwygio testun y prif Reoliadau eu hunain).

Mae'r diwygiad i ddyletswydd Gweinidogion Cymru i adolygu'r prif Reoliadau bob tair wythnos yn sicrhau bod yn rhaid ystyried cymesuredd y gofynion a'r cyfyngiadau yn ogystal â'u hangenrheidrwydd. Mae hyn yn adlewyrchu'n gywirach natur yr adolygu a dyletswydd barhaus Gweinidogion Cymru i adolygu cymesuredd y gofynion a'r cyfyngiadau o safbwynt Hawliau Dynol. Os yw Gweinidogion Cymru o'r farn nad yw gofyniad neu gyfyngiad yn angenrheidiol neu'n gymesur mwyach, mae'r ddyletswydd gyffredinol hon yn ei gwneud yn ofynnol iddynt ddileu neu ddiwygio'r gofyniad neu'r cyfyngiad. O ganlyniad i'r diwygiadau hyn, rhaid gwneud unrhyw ddiddymiad neu ddiwygiad o'r fath drwy Reoliadau a'u dwyn gerbron y Senedd.

2. Caniatáu i weithredwyr llyfrgelloedd eu hagog petaent yn dewis gwneud hynny. Os yw llyfrgell yn agored, rhaid i'r gweithredwr (sef awdurdod lleol gan amlaf) gymryd pob cam rhesymol i sicrhau bod y gofynion yn y Rheoliadau o ran cadw pellter yn cael eu dilyn. Ar y cyd â'r newid hwnnw, mae ymweld â llyfrgell wedi'i ychwanegu'n benodol at y rhestr yn rheoliad 8(2) o esgusodion rhesymol at ddibenion rheoliad 8 (1) o'r prif Reoliadau.
3. Mae'r rhestr yn rheoliad 8(2), nad yw'n rhestr hollgynhwysfawr, o esgusodion rhesymol at ddibenion rheoliad 8(1) wedi cael ei newid hefyd fel y gall pobl bellach ddefnyddio cyfleuster ailgylchu neu waredu gwastraff (os yw'n agored) neu gasglu nwyddau a archebir o siop drwy "archebu a chasglu" os bydd angen iddynt wneud hynny.

4. Mae'r esgus rhesymol ynglŷn â'r angen i wneud ymarfer corff yn rheoliad 8(2)(b) o'r prif Reoliadau wedi'i ddiwygio i ddileu'r cyfyngiad ar ymarfer corff ddim mwy nag unwaith y dydd. Yn ogystal, gwneir darpariaeth i'w gwneud yn ofynnol bod yn rhaid gwneud yr ymarfer corff "*o fewn ardal sy'n lleol i'r man lle y mae'r person yn byw*". Mae canllawiau Llywodraeth Cymru ar wneud ymarfer corff wedi'u diwygio er mwyn ystyried y newid hwn (ac, yn benodol, er mwyn rhoi arweiniad ar y materion i'w hystyried wrth benderfynu beth fyddai'n cyfrif fel ymarfer yn lleol).
5. Ychwanegir canolfannau garddio a meithrinfeydd planhigion at y rhestr o fusnesau a gaiff agor, ond mae hyn yn amodol ar y gofynion i gadw pellter corfforol, sef sicrhau bod pobl yn cynnal pellter o 2 fetr oddi wrth ei gilydd wrth aros i fynd i'r fangre a phan fyddant yn y fangre.

Yn ogystal, mae rheoliad 4 yn ei gwneud yn glir y gellir parhau i orfodi unrhyw gamau a oedd yn groes i'r prif Reoliadau cyn i'r diwygiadau hyn gael eu gwneud.

Bydd y prif Reoliadau (a'r diwygiadau hyn) yn dod i ben ar ddiwedd y cyfnod o chwe mis sy'n dechrau ar y diwrnod y deuant i rym – daethant i rym ar 26 Mawrth 2020 felly byddant yn dod i ben ar 26 Medi 2020.

Mae'n hollbwysig cymryd pob cam rhesymol i gyfyngu ar drosglwyddo'r coronafeirws. Cafodd y coronafeirws ei ddatgan yn Argyfwng Iechyd y Cyhoedd o Bryder Rhyngwladol ar 30 Ionawr 2020 gan Sefydliad Iechyd y Byd, a chymerir camau ledled y byd i gyfyngu ar ei drosglwyddo. Asesiad Prif Swyddog Meddygol Cymru, ar y cyd â'r prif swyddogion meddygol eraill ar draws y DU, o hyd yw bod y risgiau i iechyd y cyhoedd sy'n deillio o'r coronafeirws yn uchel.

Mae Gweinidogion Cymru o'r farn bod y cyfyngiadau a'r gofynion a osodir gan y Rheoliadau yn gymesur â'r hyn y maent yn ceisio ei gyflawni, sef ymateb i fygythiad difrifol ac uniongyrchol i iechyd y cyhoedd.

Mae'r cyfyngiadau yn ffurfio rhan o ymateb y DU i'r coronafeirws. Mae cyfyngiadau wedi'u rhoi yn eu lle hefyd gan reoliadau a wnaed gan yr Ysgrifennydd Gwladol mewn perthynas â busnesau, manau cyhoeddus a symudiad unigolion yn Lloegr.

5. Ymgynghori

O ystyried y bygythiad difrifol ac uniongyrchol sy'n codi o'r coronafeirws a'r angen am ymateb iechyd y cyhoedd brys, ni fu ymgynghoriad cyhoeddus mewn perthynas â'r Rheoliadau diwygio hyn. Mae unigolion a busnesau wedi cael gwybod am y cyfyngiadau yn y prif Reoliadau drwy ddarllediadau gwybodaeth gyhoeddus parhaus ar raddfa fawr ledled y DU, gan gynnwys gan Brif Swyddog Meddygol Cymru, Prif Weinidog Cymru a Phrif Weinidog y DU.

6. Asesiad Effaith Rheoleiddiol (RIA)

Ni fu asesiad effaith rheoleiddiol mewn perthynas â'r Rheoliadau hyn oherwydd yr angen i'w rhoi ar waith ar fyrder i ddelio â bygythiad difrifol ac uniongyrchol i iechyd y cyhoedd.